

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

από τον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ
ΚΟΥΣΤΑ

ΕΛΕΝΗ ΣΙ

Χαμένη μέσα σε έναν
μηλόωνα κοντά στον
Άγιο Λαερέντιο, στο
Πήλιο. Στην απέναντι
σελίδα: Με μάσκα
από φλοιό δέντρου,
στην Κρήτη. Και οι
δύο φωτογραφίες
τραβήχτηκαν το 2019.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ

© PHOEBE GIANNIS, LARRO HUNT

ΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Πολυβραβευμένη ποιήτρια στις ΗΠΑ, καθηγήτρια σε ένα από τα σημαντικότερα πανεπιστήμια της χώρας, δισεγγονή της Εύας Πάλμερ και του Άγγελου Σικελιανού. Με αφορμή την πρόσφατη αθηναϊκή θεατρική μεταφορά του βιβλίου της *Εσύ, η ζωώδης μηχανή*, συζητήσαμε μαζί της για το οικογενειακό της παρελθόν αλλά και για το πώς έζησε το αποτέλεσμα των πρόσφατων αμερικανικών εκλογών.

SMALLEST CIRCULATION OF ANY AMUSEMENT PAPER IN MICHIGAN 20,000 READERS EVERY FRIDAY

DETROIT WEEKLY NITE LIFE

COMPLETE COVERAGE OF ALL ENTERTAINMENT IN DETROIT AND SUBURBS

TV-RADIO Pictorial STAGE-SCREEN

VOL. 23—NO. 12 DETROIT, MICHIGAN, FRIDAY, MARCH 21, 1952 5c LO. 7-2162

They say a cat has nine lives—but if you lived nine lives you could never see a more enchanting exotic dancer than Melaine Maruko, "The Leopard Girl."

Starring this week at the famous Club 309, Melaine moves with a cat-like grace that is both sensuous and beautiful.

This leopard girl is a beauty who makes her own way.

June 1952
Do o
Wander

Friday, July 29, 1955

Flint, Mich.

...of our editor, Ruth and Sara Allen. Continue to show starting at 9 with no cover or minimum charge. Plenty of parking spots is accommodated for visiting conventioners and Charismatic who find the Charm Club their hitching post.

Tex Carter's Cocktail Lounge brags about Johnny Hardison who really makes the keyboard tick. Tex and Shirley do the hosting honors at Tex's located on the southwest corner of Grace and Broadway on our town's near north side. Fine wines and liquors are the forte at Tex Carter's Cocktail Lounge.

The new address is 450 North Clark Street. Phone 7-5478.

CHICAGO IN NITE

CHARM CLUB
450 NORTH CLARK STREET (Just North of the Loop)

presents
CHICAGO'S MOST BEAUTIFUL GIRLS
RONNIE LEE
Misses of Ceremonies

Presents
MELANIE MARCO
"The Leopard Girl"

Christie Stanley
Nona - Tania
Jean Gabel - Kitty - Towni
Lorraine LeRue - Kasha

Customers: Free Show
No Cover - No Minimum
Phone at parking garage
Reservations
SU 7-5478

1.120

56

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Νέα Υόρκη,
φθινόπωρο 2024.

ΑΠΟ ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΧΩΡΟΧΡΟΝΟ, μέσω Zoom, μου απαντάει ένα «και πού να δεις τι γίνεται στο υπόλοιπο σπίτι» όταν, μην έχοντας βρει τίποτα καλύτερο να πω για να σπάσω τον πάγο, σχολιάζω τα άπειρα βιβλία που βρίσκονται σε μια βιβλιοθήκη πίσω της. Φοράει μια στενή μπλουζα με στρογγυλή, βαθιά λαιμόκοψη, που στρέφει την προσοχή μου στις έντονες κλείδες της και με κάνει να σκεφτώ ότι μοιάζει με δασκάλα χορού. Δεν είναι. Όταν έπρεπε να διαλέξει τον δρόμο της στη ζωή, ξεκίνησε να σπουδάζει Βιολογία. Μέχρι που στα είκοσί της, ενώ βρισκόταν στην Ελλάδα στο πλαίσιο ενός μεγάλου ταξιδιού με πολλούς σταθμούς, πήρε την απόφαση να στραφεί στην ποίηση. «Εκανα κάτι που ακόμη επιχειρούν πολλοί νεαροί Αμερικανοί: αποταμιεύουν χρήματα, φορτώνονται ένα backpack, πάνε στην Ευρώπη και περιφέρονται. Λόγω του Γλαύκου, η Ελλάδα ήταν για μένα ένα μυθικό μέρος», μου λέει. Ο Γλαύκος ήταν ο παππούς της, το μόνο και αποξενωμένο από τον πατέρα του τέκνο του Άγγελου Σικελιανού και της Εύας Πάλμερ.

μια ποιήτρια γεννιέται

«Στην Κρήτη, λοιπόν, έπεσε στα χέρια μου μια ανθολογία ποίησης και τότε κατάλαβα ότι αυτό ήταν εκείνο που ήθελα να κάνω στη ζωή μου. Δεν ξέρω ποια θα ήταν η εξέλιξή μου αν μεγάλωνα στην Ελλάδα, όπου όλοι γνωρίζουν ποιος είναι ο Άγγελος Σικελιανός. Στην Αμερική δεν τον ήξερε, πρακτικά, κανένας». Η ίδια διάβασε πρώτη φορά, από μετάφραση, ποιήματα του υποψήφιου για Νόμπελ προγόνου της λίγο μετά την ενηλικίωσή της. Τη ρωτάω αν την επηρέασαν σε ό,τι έγραψε αργότερα. Μου απαντάει αρνητικά, κοφτά και αμέσως. Τα ποιήματά του δεν την τράβηξαν με την πρώτη ανάγνωση. Ήταν, επίσης, καχύποπτη απέναντί του, λόγω της κόντρας που είχε με τον Γλαύκο.

Την επηρέασαν περισσότερο μια σειρά από γυναίκες ποιήτριες, φεμινίστριες και άλλες που με το έργο τους εξερευνούν τη γυναικεία εμπειρία –καμιά τους δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά– αλλά και προσωπικότητες όπως ο Άλεν Γκίνσμπεργκ. Έπειτα από εκείνο το πρώτο ταξίδι, επιστρέφει σχεδόν κάθε χρόνο στην Ελλάδα. Παρότι δεν μιλάει τη γλώσσα, αναρωτιέμαι αν παρακολουθεί την ελληνική ποίηση. Με ρωτάει με τη σειρά της αν γνωρίζω τη Φοίβη Γιαννίση. Δεν την ξέρω προσωπικά, μόνο το ποια είναι. Αυτές τις μέρες βρίσκεται μαζί της, στη Νέα Υόρκη, με πληροφορεί. Μου αναφέρει, επίσης, την Κατερίνα Ηλιοπούλου, τον Γιάννη Ρίτσο, τον Γιώργο Σεφέρη και όταν φτάνει στη Σαπφώ, μου φαίνεται τόσο προβλέψιμο και αστείο, που βάζω τα γέλια. Αρχίζει να γελάει κι εκείνη μαζί μου, σαν νεαρό κορίτσι, με μια παιδικότητα που φωτίζει όλο της το πρόσωπο. Στη συνέχεια προσθέτει τον Όμηρο.

οικογενειακά πορτρέτα

Καμία από τις δέκα ποιητικές της συλλογές δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά, σε αντίθεση με τα δύο πεζά έργα της «οικογενειακής της ιστορίας», που είναι γραμμένα με έναν τρόπο παράξενο. Πάνω στη φόρμα μιας μυθιστορηματικής αφήγησης πραγματικών-με-ερωτηματικό γεγονότων παρεμβάλλει, μεταξύ άλλων, ποιήματα, ντοκουμέντα, φωτογραφίες, καταγραφές και ερμηνείες ονείρων. Το πρώτο από αυτά ήταν το *Βιβλίο του Τζον* (εκδ. Πατάκη, 2014), στο οποίο αφηγείται την ιστορία του πατέρα της, που γνώρισε ελάχιστα, γιου του Γλαύκου και της Αμερικανίδας συζύγου του, Μίριαμ Μπ. Τράιον. Ο Τζον, πρώην χίτης και εθισμένος στην ηρωίνη, ήταν κυρίως απών από τη ζωή της· τα τελευταία, δε, χρόνια της δικής του ζωής (πέθανε από υπερβολική δόση) περιπλανιόταν άστεγος στην Αλμπουκέρκη, στο Νέο Μεξικό.

→

«Δεν ξέρω ποια θα ήταν Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΜΟΥ αν μεγάλωνα στην Ελλάδα, όπου όλοι γνωρίζουν ποιος είναι ο Άγγελος Σικελιανός. Στην Αμερική δεν τον ήξερε, πρακτικά, κανένας».

ΠΡΟΣΩΠΟ

Κολάζ με φωτογραφίες και άλλα ντοκουμέντα που σχετίζονται με την ιστορία της γιαγιάς της, Ελένης Παπαμάρκου, και παρατίθενται στο βιβλίο *Εσύ, η ζωώδης μηχανή*.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Το δεύτερο βιβλίο, *Εσύ, η ζωώδης μηχανή* (εκδόσεις Πατάκη, 2022), διασκευάστηκε θεατρικά και ανέβηκε πρόσφατα στο Rabbithole (σε σκηνοθεσία Τώνιας Ράλλη) για έναν δεύτερο κύκλο παραστάσεων, ενώ αναμένεται να βγει και σε περιοδεία. Εδώ εξιστορείται η ζωή της Ελένης Παπαμάρκου, γιαγιάς της από την πλευρά της μητέρας της, κόρης κάποιου Τζον Παπαμάρκου – που δεν είναι σίγουρο πότε και από πού έφυγε, κατά πάσα πιθανότητα από τη Σμύρνη, για τη «Γη της Επαγγελίας»– και μιας γερμανικής καταγωγής Αμερικανίδας ονόματι Μπέρθα. Η «αδάμαστη γιαγιά Ελένη», ελεύθερο πνεύμα, στα νιάτα της ήταν showgirl που έκανε καριέρα ως εξωτική χορεύτρια και κονσοματρίς με διάφορα καλλιτεχνικά ονόματα, όπως Melena the Leopard Girl και The Golden Greek. Παντρεύτηκε τον Άλφρεντ Σάιμον, έναν Αμερικανοεβραίο λιθουανικής, ρωσικής ή πολωνικής καταγωγής, με τον οποίο απέκτησε τρεις κόρες, ανάμεσά τους τη μητέρα της Σικελιανός, και έζησαν καλά μέχρι που χώρισαν, και η «χρυσή Ελληνίδα» άρχισε να οργώνει την Αμερική χορεύοντας. Παντρεύτηκε άλλες τέσσερις φορές, σχετιζόμενη ερωτικά με άντρες «του περιθωρίου», ανάμεσα στους οποίους με έναν μαφιόζο.

Μου φάνηκε τρομερά γενναίο από πλευράς της τόσο το ότι κατέγραψε αυτές τις οικογενειακές ιστορίες, όσο και ότι τις δημοσίευσε. Της το λέω. «Οι συγγενείς μου αντέδρασαν με διαφορετικούς τρόπους στα δύο αυτά βιβλία. Κάποιες φορές ήταν οκέι, κάποιες άλλες όχι», αποκρίνεται. Υποθέτω ότι, συναισθηματικά, το βιβλίο για τον πατέρα της ήταν πιο σκληρό να γραφτεί. Μου το επιβεβαιώνει. «Υπάρχουν, βέβαια, κάποιες πλευρές της ιστορίας αυτών των ανθρώπων που δεν τις αποκαλύπτω στα βιβλία, για να προστατεύσω τους ζώντες. Πάντως, πρακτικά, η έρευνα για τη γιαγιά μου δεν ήταν τόσο δύσκολη, επειδή την είχα γνωρίσει ως άνθρωπο – πέθανε όταν ήμουν δεκαπέντε χρονών και στα τελευταία της ζούσε στο σπίτι μας. Πήρα συνεντεύξεις από τη μητέρα μου και τις αδερφές της, είχα γραπτές πηγές, κάποια περιστατικά τα ανέσυρα εκ μνήμης». Έκανε και ένα ταξίδι στην έρημο Μοχάβε, όπου βρίσκεται η περίφημη Κοιλιάδα του Θανάτου. Εκεί, σε ένα τροχόσπιτο, είχε αποσυρθεί η γιαγιά της όταν σταμάτησε να δουλεύει στα νάιτ κλαμπ, έχοντας γίνει βενζινοπώλις και έμπορος ημιπολύτιμων λίθων.

Τόσο η μητέρα της, η «κόρη της στριπτιζόου», για την οποία ετοιμάζει ένα βιβλίο, όσο και ο πατέρας της θα μπορούσαν να περιγραφούν ως παρίες. Δεν της κληροδότησαν, όμως, μόνο τραύματα για να διαχειριστεί, για να τα κάνει ποίηση. «Με κάποιον τρόπο νιώθω ευγνωμοσύνη που κληρονόμησα και την αγριάδα τους», μου λέει. Σε αμφότερα τα πεζογραφήματά της, το καλό και το κακό, η βία και η προσωπική ελευθερία μοιάζουν με δύο νήματα που μπλέκονται μεταξύ τους. «Για μένα, αρκετές φορές, ήταν δύσκολο το να διαχωρίσω το τραύμα από τα άλλα πράγματα», θα μου πει πριν προσθέ-

«Το δικό μου ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ είναι η τέχνη, η ποίηση, οι άνθρωποι, ο πλανήτης που αγαπώ. Θα προσπαθήσω, λοιπόν, να αφοσιωθώ περισσότερο στον ακτιβισμό για το κλίμα και να αγαπώ καλύτερα».

ΠΡΟΣΩΠΟ

1. Στην αγκαλιά του συζύγου της Λερντ Χαντ, στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

2. Με την Αμερικανίδα ποιήτρια Μπρέντα Κούλτας.

3. Το 1990, σε καλοκαιρινό πρόγραμμα συγγραφής του Πανεπιστημίου Χαρόφα.

4. Στις αρχές των '90s, κατά τη διάρκεια της δράσης *Performing the oracle* στο Φεστιβάλ Τεχνών της Σάντα Μπάρμπαρα.

σει: «Το τραύμα, βέβαια, δεν σε κάνει καλλιτέχνη, παρότι η τέχνη μπορεί να αποτελέσει έναν τρόπο για να το διαχειριστείς».

Τη ρωτάω πόσο την άλλαξε η συγγραφή αυτών των βιβλίων. «Κάτι πολύ περίεργο είναι ότι, έχοντας βγάλει αυτές τις ιστορίες έξω από το σώμα μου, κάποιες φορές μου λείπει η αίσθηση που είχα όταν ζούσαν μέσα μου. Επίσης, τα βιβλία άλλαξαν τη σχέση μου με την οικογένειά μου, με βοήθησαν να είμαι πιο υπομονετική με τη μητέρα μου - νομίζω ότι άλλαξαν και εκείνη, όχι μόνο εμένα». Πλέον, συνεχίζει να ιχνυλατεί την οικογενειακή της ιστορία, πραγματοποιώντας μια έρευνα για τους πλέον διάσημους προγόνους της. «Υπάρχουν πράγματα για τον Άγγελο και την Εύα που η διαχείρισή τους αποδεικνύεται πιο δύσκολη απ' ό,τι πράγματα για τη γιαγιά ή τον πατέρα μου. Όχι, δεν αναφέρομαι στη σεξουαλικότητά τους. Πράγματα που σχετίζονται με το προνόμιο που τους επέτρεπε να κάνουν το όραμά τους για τις Δελφικές Εορτές πραγματικότητα ή με το ότι υπάρχουν άνθρωποι που υποστηρίζουν πως ο Άγγελος φλέρταρε με τον φασισμό».

Δύσκολοι καιροί

Στρέφω τη συζήτηση στο κλίμα που επικρατεί στα αμερικανικά πανεπιστήμια, καθώς οι διαδηλώσεις εντός τους μονοκόλλησαν το ειδησεογραφικό ενδιαφέρον την άνοιξη που μας πέρασε. Η ίδια διδάσκει στο Μπράουν, ένα από τα πιο επιλεκτικά και αρχαιότερα κολλέγια των ΗΠΑ. «Δεν ξέρω, Παναγιώτη, έχει γίνει πολύ ακριβό το να φοιτά κάποιος σε ένα πανεπιστήμιο. Οι φοιτητές πρέπει να πληρώνουν εξήντα με εβδομήντα χιλιάδες δολάρια τον χρόνο, πληρώνουν χρήματα ακόμα και στα δημόσια ιδρύματα. Κάπου εκεί αρχίζεις να σκέφτεσαι σε ποιον επιτρέπεται να φοιτήσει σε ένα πανεπιστήμιο, ποιος έχει πρόσβαση στη γνώση, τι μας λείπει αυτή η κατάσταση για την κοινωνία. Επίσης, αυτή τη στιγμή τα πανεπιστήμια από τη μία προσλαμβάνουν ποιητές και καλλιτέχνες για να διδάξουν και από την άλλη λειτουργούν, κατά κάποιον τρόπο, σαν επιχειρήσεις».

Η Σικελιανός γεννήθηκε πριν από πενήντα εννιά χρόνια στην Καλιφόρνια, έναν τόπο ονείρων. Η συνέντευξη γίνεται λίγα εικοσιτετράωρα πριν από τις αμερικανικές εκλογές. «Νιώθω απόγνωση σχετικά με το πού βρισκόμαστε σε πολιτικό επίπεδο», μου λέει, αναφέροντάς μου ότι συμμετέχει σε ακτιβιστικές δράσεις, προσπαθώντας να πείσει τους Αμερικανούς να πάνε να ψηφίσουν. Την επαύριο του αποτελέσματος,

αποφασίζω να επικοινωνήσω ξανά μαζί της.

«Είμαι συντετριμμένη», μου γράφει. «Ζούμε σε έναν κόσμο μετα-αλήθειας, σε μια επισφαλή και κρίσιμη στιγμή για την ανθρώπινη ιστορία. Πολλοί από εμάς αισθανόμαστε ξεκάθαρα το ότι βρισκόμαστε στην άκρη ενός επικίνδυνου γκρεμού και είμαστε τρομοκρατημένοι», συνεχίζει. «Από αυτή την άκρη, εγώ κοιτάζω κατάματα τις επιπτώσεις της κατάρρευσης του περιβάλλοντος, τους καύσωνες, την απότομη μείωση στη βιοποικιλότητα, τις κακές σοδειές, την αύξηση της θερμοκρασίας της θάλασσας. Βλέπω τον ξεπεσμό της δημοσιογραφίας, την επικράτηση της παραπληροφόρησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα ειδησεογραφικά σάιτ και το πώς αυτή η κατάσταση επηρεάζει το τι γνωρίζουμε και το πώς πράττουμε. Άλλοι από την άκρη του γκρεμού παρατηρούν καταστάσεις, όπως την πιθανή κατάρρευση της πατριαρχίας, και αυτό είναι που τους παρακινεί να πηδήξουν».

Δεν συμφωνούσε με πολλές από τις πολιτικές της Χάρις, ιδίως με τη στάση της απέναντι στη Γάζα και με τη σιωπή που κράτησε κατά τη διάρκεια της εκστρατείας της όσον αφορά το κλίμα. Έχει επίγνωση, όμως, ότι στη δημοκρατία πρέπει να κάνει συμβιβασμούς. «Επιλέγεις εκείνον που δείχνει ότι θα λειτουργήσει με μεγαλύτερη ευθύνη απέναντι στους ανθρώπους και στον πλανήτη. Δεν το κάναμε αυτό σε τούτη τη χώρα. Και μας περιμένουν δύσκολες μέρες». Πώς επιβιώνει κανείς σε μια σκληρή εποχή; «Πολλοί θα υποφέρουν. Το δικό μου καταπονητικό είναι η τέχνη, η ποίηση, οι άνθρωποι, ο πλανήτης που αγαπώ. Θα προσπαθήσω, λοιπόν, να αφοσιωθώ περισσότερο στον ακτιβισμό για το κλίμα και να αγαπώ καλύτερα».

Σκέφτομαι πόσο διαφορετικά είχε κυλήσει η κουβέντα μας λίγες μόνο μέρες νωρίτερα. Όταν αναλογιζόμουν την καθημερινότητά της στη Νέα Υόρκη όπου ζει με τον σύζυγό της, Λερντ Χαντ, έναν εξαιρετικό συγγραφέα (τα βιβλία του *Neverhome* και *Ο νυχτερινός δρόμος* κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Πόλις). Μου είχε αναφέρει ότι πηγαίνει σε εκθέσεις και πως είχε βρεθεί σε μια συναυλία της PJ Harvey που της είχε φανεί καταπληκτική. Είχαμε αποχαιρετιστεί στα ελληνικά: «Ευχαριστώ πολύ, Παναγιώτη, και ελπίζω να σε δω στην Ελλάδα, θα είμαι εκεί το καλοκαίρι», μου είχε πει. Ξαναδιαβάζω τα δεκάδες emails που ανταλλάξαμε για τις συνεννοήσεις, που προ εκλογής Τραμπ τα έκλεινε πάντα με τη φράση «Good thoughts». Στο τελευταίο μου έγραψε: «Good thoughts from a strange place». ■

INFO → Περισσότερα για τη συγγραφέα στο elenisikelianos.com. Για ανακοινώσεις σχετικά με επόμενες παραστάσεις της θεατρικής μεταφοράς του βιβλίου *Εσύ, η ζωώδης μηχανή* ακολουθήστε την ομάδα Νοσταλγία στο Instagram @nostalghiatheaterco. Τα βιβλία της Ελένης Σικελιανός *Εσύ, η ζωώδης μηχανή* και *Το βιβλίο του Τζορ* κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Πατάκι, σε μετάφραση Κατερίνας Σζιλά.